

Hranilno kreditno poslovanje kmetijskih zadrug

V razvoju hranilniško kreditnega poslovanja nismo do konca l. 1955 v nobeni republiki zaznamovali pomembnejših rezultatov. Ob koncu tega leta je na primer v Srbiji znašala povprečna hranilna vloga na vlagatelja približno 4.000 din, medtem ko se je začelo število hranilno kreditnih odsekov in vlagateljev v primerjavi s prejšnjimi leti zmanjševati. Pri dajanju posojil se zadruge niso ravnale vedno po predpisih: po predpisih so se krediti lahko gibali samo do višine 40 odstotkov zbranih hranilnih vlog, zadruge pa so dajale tudi znatno večje zneske (l. 1954 so znašali zneski kreditov tudi do 71 odstotkov vlog, naslednje leto pa do 46 odstotkov). Podobno je bilo stanje tudi na Hrvaškem in v Sloveniji, v drugih republikah pa je bil položaj še bolj neugoden.

Vzroki za tako slabo poslovanje hranilno kreditnih odsekov so bili večinoma povsod enaki: premajhna pomoč podružnic Narodne banke kakor tudi okrajnih zvez kmetijskih zadrug in samih zadrug, ki so bile zaradi povečanega poslovanja zaposlene z drugimi vprašanji. Razen tega hranilno kreditni odseki niso imeli dovolj dobrih kadrov. Eden izmed vzrokov za slabše delo odsekov je vsekakor

bilo tudi to, da o načinu dela in določanju kreditov niso odločali vlagatelji sami, temveč upravni odbori kmetijskih zadrug. Lahko omenimo tudi, da je bila propaganda pomanjkljiva. Posebej je treba poudariti napake nekaterih ljudskih odborov (na primer v Sloveniji), ki so zahtevali, da naj se jim sporočijo podatki o višini hranilnih vlog posameznih vlagateljev, da bi uporabili te podatke pri odrejanju davčnih zadolžitev.

Lani je bilo ustanovljenih več okrajnih zadrugnih hranilnic, ki so prevzele nadaljnje kreditiranje kmetijskih zadrug. Tega leta se je začelo, lahko bi dejali, novo razdobje v razvoju hranilniško kreditnih odnosov kmetijskih zadrug. Na novo razdobje v razvoju hranilno kreditnem vidno napredovale. Zadrugam so nudile pomoč pri ustanavljanju novih in reorganizaciji že delujočih hranilno kreditnih odsekov, nadalje pri povečevanju števila članov in hranilnih vlog itd. Nekateri republike so šle pri tem še dlje in z ustanovitvijo posebnih hranilnic kmetijskih zadrug, ki prevzemajo vse blagajniško in finančno poslovanje zadrug, uporabljajoč pri tem obračunske namesto hranilnih knjižic, dejansko pospešujejo višje oblike hranilno kreditnega poslovanja.

Izkušnje iz Slovenije in Hrvaške

Razvoj hranilno kreditnega poslovanja po kmetijskih zadrugah v l. 1956 si najbolje lahko ogledamo na zgledu Slovenije. V tej republiki je bilo konec leta 516 hranilno kreditnih odsekov. Skupni znesek vlog je znašal 814 milijonov — bil je za 240 milijonov dinarjev višji kakor prejšnje leto. (V ta znesek so vračunane tudi hranilne vloge po obračunskih knjižicah v znesku 155 milijonov dinarjev.) Vlagatelj je bilo skupaj 45.052, od teh jih je imelo obračunske knjižice 9.944, povprečna vloga na vlagatelja v hranilno kreditnem odseku je znašala 17.649 dinarjev. Likvidna rezerva pri okrajnih zadrugnih hranilnicah je znašala 544.163.000 din, 150 milijonov pa je odpadlo na presežek vlog po obračunskih knjižicah.

Hranilne vloge, ki jih zbirajo hranilno kreditni odseki, služijo za neposredno kreditiranje zadrug. Presežek vlog vložijo v okrajne zadrugne hranilnice. Hranilno kreditni odseki so kreditirali zadrugnikom skupaj 106.725.000, povprečno pa 41.000 din na vsakega prosilca za posojila z vrnitvenim rokom leto dni.

Varčevanje po hranilno kreditnih odsekih je najbolj razvito v krajih Celje in Gorica, ki sta udeležena v skupnem zne-

sku tako zbranih vlog z več kakor 50 odstotki.

Ob koncu lanskega leta so v Sloveniji odprli tudi posebne hranilnice kmetijskih zadrug, ki so prevzele vse blagajniško in finančno poslovanje, kar pomeni nadaljnjo etapo v razvoju hranilno kreditnega poslovanja.

Z ustanovitvijo okrajnih zadrugnih hranilnic so tudi kmetijske zadruge na Hrvaškem začele bolj aktivno pospeševati hranilno kreditno poslovanje. Hranilnice so okrepile propagando med zadrugniki, storile ukrepe za izboljšanje organizacije hranilno kreditnih odsekov v kmetijskih zadrugah, izdale pismena navodila za delo zadrugnih odsekov in hranilnic ter jim pri delovanju pomagale. Zato je število hranilno kreditnih odsekov ob koncu lanskega leta znašalo 381, kar pomeni v primerjavi z l. 1955 povečanje za 189 ali 99 odstotkov. Hkrati se je vsota hranilnih vlog povečala za 100 odstotkov: pred začetkom dela okrajnih zadrugnih hranilnic so znašale vloge 59 milijonov, v osmih mesecih lanskega leta pa so se povečale za 42 milijonov din.

Lani je prišlo do znatnejšega povečanja skupnega zneska hranilnih vlog v hranilno kreditnih enotah kmetijskih zadrug, kar je rezultat aktivnejšega delovanja zadrug, zadrugnih zvez, republiških zvez zadrugnih hranilnic in drugih činiteljev. Vzponredno s povečanjem vlog se je povečalo tudi število hranilno kreditnih odsekov, ki jih je bilo 31. decembra l. 1956: v Sloveniji 566, v Srbiji 1.088, na Hrvaškem 381, v Bosni in Hercegovini 142, v Makedoniji 18, za Crno goro pa ni podatkov. Lani je bilo ustanovljenih tudi 20 hranilnic kmetijskih zadrug na Hrvaškem in v Sloveniji po 10.

Ob koncu lanskega leta so začeli v tej republiki ustanavljati hranilnice kmetijskih zadrug (na področju treh okrajev je bilo ustanovljenih 10 hranilnic). Hranilnice opravljajo zadrugniki vse obračunske, ki so nastali kot rezultat raznih dejavnosti zadrug. Poslujejo z obračunskimi knjižicami, s čimer se je zanimanje kmetijskih proizvajalcev in njihovo zaupanje v hranilnico zelo povečalo.

Še letos pričakujejo boljše rezultate tudi v drugih republikah

V Srbiji, kjer so bili pogoji nekoliko drugačni kakor v Sloveniji in na Hrvaškem, še vedno niso ustanovili hranilnic v vseh okrajih. V tej republiki je prišlo do določenega upada števila hranilno kreditnih odsekov: l. 1955 jih je bilo 1.554, leto dni kasneje 1.240, l. 1955 1.084, konec l. 1956 pa 1.052.

Število vlagateljev pa je po drugi strani znašalo konec lanskega leta 45.083 in je bilo za 10.560 višje kakor v l. 1955. Tudi hranilne vloge so v tem letu nekoliko porasle: 31. decembra so znašale 145 milijonov — za 4 milijone več kakor prejšnje leto. Iz zbranih vlog so dobili zadrugniki posojila v višini približno 60 milijonov din.

V zadnjem času se loteva Zveza hranilnic Srbije ukrepov za hitrejši razvoj odsekov pri zadrugah, povečanje števila vlagateljev in vlog. Izdeluje priročnik za hranilno kreditno poslovanje kmetijskih zadrug, ki razen poslovanja s hranilnimi vlogami določa tudi način poslovanja z obračunskimi knjižicami.

Zbiranje hranilnih vlog je bilo do konca l. 1955 neznatno, kar je delno posledica premajhnega dela za organiziranje hranilnih odsekov in propagande za varčevanje pri zadrugnikih. Po ustanovitvi Zveze zadrugnih hranilnic se je to delo začelo razvijati hitreje in bolj učinkovito. Med drugim je bila ustanovljena komisija za pospeševanje varčevanja z nalogo, da rešuje vprašanje organizacije in drugih tehničnih poslov.

Na temelju nepopolnih podatkov znašajo hranilne vloge pri odsekih kmetijskih zadrug v Bosni in Hercegovini le približno 24 milijonov. Plan razvoja hranilno kreditnega poslovanja v letošnjem letu določa, naj bi se razen reorganizacije in aktiviranja dela ustanovljale tudi hranilnice kmetijskih zadrug.

Specifični pogoji, v katerih so do lani poslovale kmetijske zadruge v Makedoniji in Crni gori, niso omogočali uspešnejšega razvoja hranilno kreditnega poslovanja v teh republikah. Število odsekov in znesek hranilnih vlog sta neznatna, posebno v Crni gori.

Glede na opisano problematiko je ena izmed najvažnejših nalog okrajnih zadrugnih hranilnic v prihodnjem razdobju, da se osredotočijo na stalno izpopolnjevanje organizacije in razvoja hranilno kreditnih odsekov kmetijskih zadrug s postopnim prehodom k popolnejšim oblikam poslovanja. Ne smemo pozabiti, da je treba pospeševati prav tiste oblike poslovanja, ki najbolj ustrezajo določeni sredini in pogojem. Tako delo lahko pospeši razvoj hranilno kreditnega poslovanja kmetijskih zadrug, kar bo koristilo tako zadrugam kakor zadrugnikom.

Miloš Bogdanović

